

ORFEO E EURÍDICE

(Ovidio, *Metamorfosis*, X, 1-85)

Desde alí polo ceo inmenso, cuberto cunha capa azafranada,
voa Himeneo ¹ e encamiñase ó territorio dos Cicóns,
en van o chama a voz de Orfeo. Presenciou a cerimonia nupcial,
pero non levou palabras solemnes, nin cara de ledicia, nin bos presaxios;
mesmo o facho, que tiña na man, foi só faíscas de fume lacrimoso
e non houbo xeito, nin por moito abanala, de que a chama prendese.
O desenlace foi máis grave co augurio. Pois mentres a noiva
corre polo prado seguida dun séquito de náíades²
morre polo picadura dunha serpe no nocello.
E despois de choral a poeta rodopeo³ no mundo
dos vivos, para probar tamén el mesmo as sombras,
ousou descender pola porta do Ténaro⁴ ata a Estixia⁵,
e entre ingrátidos espíritos e espectros xa sepultados
chegou ante Perséfone⁶ e o rei que domina o inhóspito imperio

---

¹ Divindade do matrimonio

² Ninfas das augas

³ Refírese a Orfeo. O monte Ródope está en Tracia, lugar de orixe de Orfeo

⁴ Promontorio de Laconia no que se cría que había unha entrada ó infernos.

⁵ Lago do mundo das sombras.

⁶ Perséfone, raiña do mundo dos mortos xunto co seu esposo Hades.

das sombras, e pulsando as cordas a lira
canta: “ Ó, divindades do mundo oscuro
a onde vimos caer todos os que nacemos mortais,
se é lícito, e vós me permitides que diga a verdade,
deixando de lado os rodeos dunha boca falsa,
non baixei aquí, para ver o escuro Tártaro⁷, nin para amarrar
as tres gargantas da monstruosa Medusa, cubertas de serpes⁸ ;
a razón da viaxe é a miña esposa, a quen unha víbora,
ó ser pisada, envelenou e privou dunha vida futura.
Quixen aguantar, non vou dicir que non o tentei:
gañou Amor. É este un deus ben coñecido no mundo dos vivos;
Non sei se o é aquí, pero presinto que aquí tamén o é,
se non é falsa a lenda do antigo rapto
a vós tamén vos xuntou Amor⁹. Por estes espazos cheos de temor,
por este Caos inmenso e o silencio deste reino interminable,
estando como estou, pídovalo, tecede de novo o destino
precipitado de Eurídice. Todo é voso cumprido un prazo
e tarde ou cedo camiñamos cara ó mesmo lugar.
Todos nos diriximos aquí, esta é a última morada, e vós
sodes os amos dos máis vastos territorios do xénero humano.
Ela tamén será da vosa propiedade cando adulta teña cumprido

---

⁷ Parte do mundo dos mortos onde están os peores suplicios.

⁸ Todo isto se refírese á viaxe que fixo Heracles (Hércules) para capturar a Cérbero, o famoso can de tres cabezas que gardaba os infernos.

⁹ Hades namorado de Perséfone raptouna e levouna ó mundo dos mortos onde era rei. A nai desta, Deméter (deusa da agricultura), pediu a Zeus que mediara na disputa. Perséfone debía estar seis meses co seu esposo e os outros seis coa súa nai.

os anos xustos: pídovos como recompensa que ma deixedes.
E se os fados non dan consentimento para a miña esposa,
estou decidido a non retornar: gozade coa morte dos dous”.
Mentres cantaba versos tan sentidos e pulsaba as cordas da lira
as ánimas exangües choraban: e Tántalo¹⁰ non tentou beber
a auga esquiva, e parou a roda de Ixión¹¹,
as aves non peteiraron o fígado¹², as Belides¹³
deixaron os cántaros, e ti, Sísifo¹⁴, sentaches na túa pedra.
Cóntase que entón por primeira vez as meixelas das Euménides,
seducidas polo canto, se humedeceron de lágrimas,
nin a rexia esposa nin quen rexe os espazos inferiores
defraudan ó músico suplicante e chaman a Eurídice;
estaba ela nas sombras recentes e avanzou coxa pola ferida.
O rodopeo Orfeo recibiu a condición:
que non volva atrás os ollos ata saír do val
do Averno, ou que a recompensa ía ser en van.
Encamiñase no mudo silencio por unha senda empinada,
ardua, escura, densa de opaca néboa.

---

¹⁰ O suplicio de Tántalo consistía nunha fame e sede eternas. Metido na auga ata o colo non podía beber porque o líquido retrocedía cada vez que trataba de mollar a boca. Ademais unha póla cargada de froitos pendía sobre a súa cabeza, pero se elevaba o brazo, a póla erguíase bruscamente e poñíase fóra de alcance.

¹¹ Ixión estaba encadeado a unha roda en castigo por tentar unirse á deusa Hera.

¹² As aves peteiraban continuamente o fígado de Titio como castigo por tentar violar a Latona.

¹³ As Bélides sufrían o castigo de encher uns toneis furados por matar os seus primos e esposos.

¹⁴ Sísifo estaba condenado a empurrar ata o cume unha rocha que logo baixaba a rebozo e tiña que ser empurrada de novo. Fora testemuña de como Zeus raptaba a Exina e delatáralo.

Non estaban lonxe xa da entrada ó mundo dos vivos:
aquí, temendo que desfalecese, como un amante tolo por vela
volveu os ollos atrás: e de repente ela esvaece,
botando os brazos e tentando ser collida e coller,
non agarra nada a desventurada a non ser brisas fuxidías.
E morrendo xa por segunda vez non se queixou xa
do seu esposo (¿de que se ía queixar se non de que a amou?)
deu un último adeus, que a penas el puido escoitar,
e retornou de novo alí mesmo de onde saíra.
Atordou Orfeo coa dobre morte da súa esposa
como aquel que temeroso ve os tres colos do can,
o do medio con cadeas; ou aquel a quen o pavor non abandonou
antes que a natureza anterior, quedando de pedra;
ou como Oleno que se culpou a si mesmo e quixo parecer
responsable do dano, ou como ti, segura da túa beleza,
infeliz Letea, noutro tempo namoradísimos,
agora pedras que sostén o húmido Ida.
A quen suplicaba e quería cruzar de novo
o barqueiro negárallo, non obstante durante sete días
sentou escuálido sen probar bocado:
coitas, dor de espírito e lágrimas foron o seu alimento.
Queixándose de que os deuses do Érebo eran moi crueis,
retirouse ó alto Ródope e ó Hemo batido polos aquilóns.
Tres veces Titán rematara o ano que pechan os acuáticos peixes,
e Orfeo renunciara a calquera amor feminino
xa pola desgraza que lle acontecera,
xa por fidelidade; sen embargo a ansia de se unir

ó poeta dominaba a moitas, moitas sufriron rexeitadas.
Foi el tamén quen animou ós pobos de Tracia a entregar
o amor ós tenros varóns e a gozar da breve primavera
antes da xuventude, e das primeiras flores.